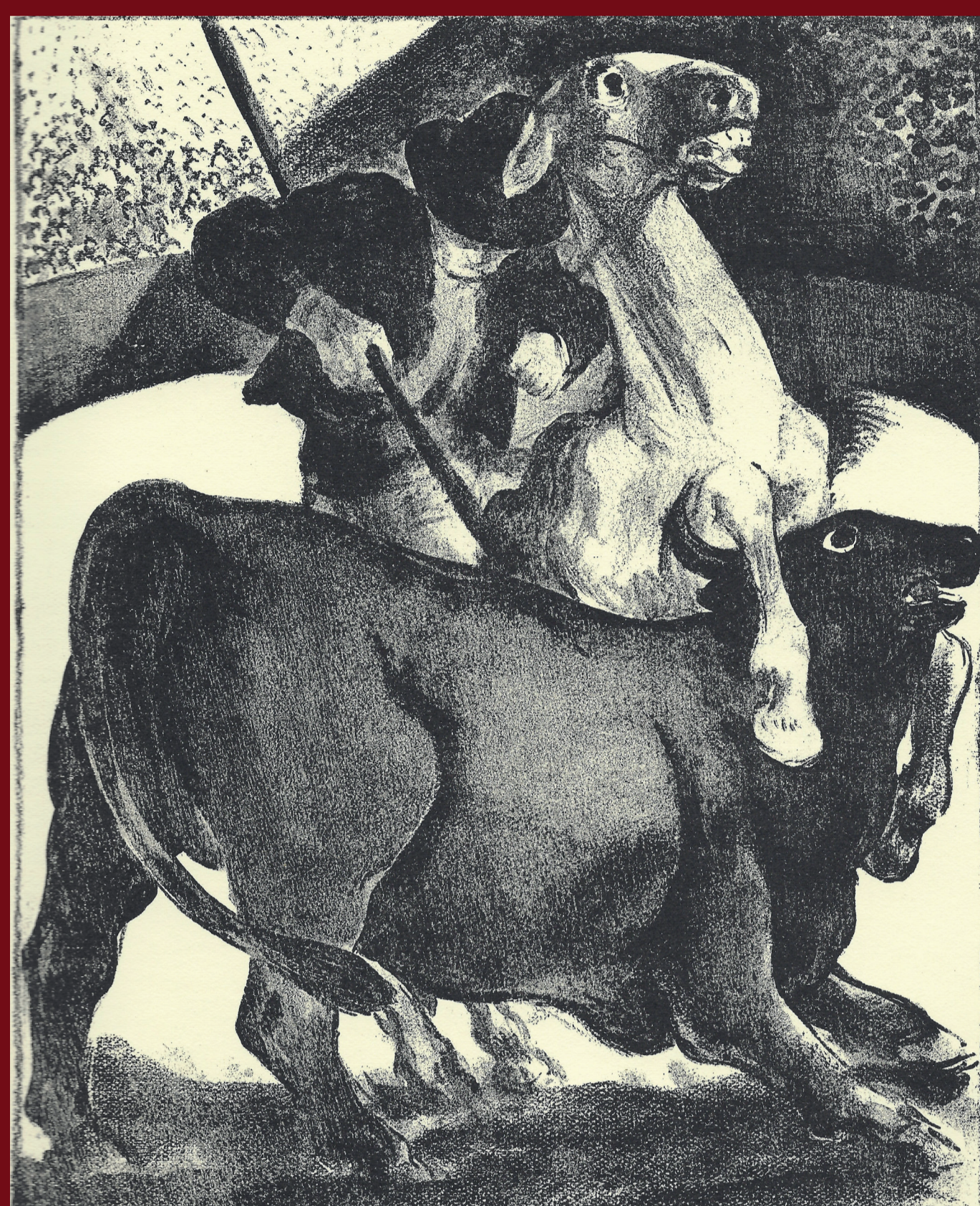

Debut som rejseskribent

I Spanien oplevede Jensen for første gang ved selvsyn et andet Europa end det velkendte protestantiske nord. Som korrespondent for *Politiken* rapporterede han i 1898 fra Madrid og Sevilla. Det gamle spanske koloniimperium knagede i fugerne. Landet var i krig med USA. Kampen stod om de spanske besiddelser i Cuba og på Phillippinerne.

I reportagerne hjem skildrede Jensen spanierne i et stærkt kritisk lys: Dagliglivet fandt han gennemsyret af en degenereret kristendom og befolkningen kendetegnet ved apati og sløvhed. Sult og brødmangel herskede i storbyernes gader, men ingen *orkede* at stable en opstand på benene. Søndagens rituelle tyredrab med deres perverse undertoner af brunst og blodsudgydelse var et kapitel for sig. Spanierne var i Jensens øjne et døende folk.

Tegneren Anton Hansen (1891-1960) illustrerede flere af Jensens Myter. Her er det Tyrefægtningen, som Jensen havde skildret i *Den gotiske Renaissance* (1901).

Den gotiske Renaissance

I Spaniens håbløse kamp mod det opstigende Amerika fandt Jensen spiren til en tanke, der skulle blive bærende i forfatterskabet de følgende årtier: Det frugtbare sammenstød mellem den nordlige, gotiske race og folkeslagene under de mildere sydlige himmelstrøg. Idéen fik første gang udtryk i rejsebogen *Den gotiske Renaissance* (1901).

Jensen mente, at det gotiske menneske var præget af kampen mod naturen: Hårdfør, praktisk anlagt, snarrådig, men samtidigt plaget af en dyb udefinerbar længsel. Under sydlige himmelstrøg var menneskene begunstiget af et frugtbart, venligt klima og havde derfor udviklet en mere tilbagelænet livsstil. Sydens menesker var mindre handlekraftige men havde til gengæld en højt udviklet åndelighed. Religionen var kommet sydfra.

Jensen formulerede de gentagne sammenstød mellem nordens og sydens mennesker som historiens drivkraft. De nordiske folks vandringer og ekspansion var "*stempelstød*" af udlængsel og vitalitet. Oldtidens og middelalderens folkevandringer, vikingernes togter og den europæiske kolonialisme tolkede Jensen som det nordiske menneske, der udtømte sin livskraft i syden og derved såede frøet til livets fornyelse.

Det gamle og det nye Europa

Reportagerejsen til Sydeuropa var en engangsforeteelse. Ellers undgik Jensen i årevis bevidst at valfarte til det boglærde Europas traditionelle helligsteder omkring Middelhavet; Italien og Grækenland. Den klassiske kulturarv og dannelse var han blevet grundigt vaccineret imod på Katedralskolen i Viborg og i sammenstødene med det litterære parnas i København. Først i 1928 besøgte han Rom, 55 år gammel.

Jensens blik var i stedet rettet på det nye Europa: Ikke mindst det forenede Tyskland, der under preussisk overherredømme gjorde sig gældende som kontinentets nye stormagt. I Tyskland havde Jensen tillige et stort publikum. Især Berlin hylkede han i 1915 som et sted, hvor man "*mærker Verdenssjælen paa Godt og Ondt*". Den tyske hovedstad var indbegrebet af trafikens og teknikkens tidsalder; en smeltedigel, hvor alle det moderne samfunds opfindelser og muligheder løb sammen; en by, hvor man kunne se fremtiden blive til.

Jensen besøgte Rom i 1928 i selskab med bl.a. kunstnerne Johannes Larsen og Peter Hansen. Her er det Peter Hansen (1868-1928), der har foreviget Jensen og hustruen Else i Colosseum.

Jensen ombord på Norgesbåden i sommeren 1923. Opholdet gav bl.a. inspiration til digtet Kirken i Hardanger, på hvis grave "...Mælkebøtten sætter frø / som Glober af et Perlemor / paa Bunden af en Sølvørsø"

Norden

Jensen elskede storbyen. Menneskemængden, transportmidlerne, kullene og maskinerne der forandrer verden. Lige så vigtig for forfatterskabet var naturen - helst den nordiske - som Jensen opsøgte og skrev om hele livet igennem.

Norge havde en særlig plads i Jensen rejsehjerte. Her var han kommet siden sin tidligste ungdom. På Ekeberg ved Oslo med søsteren Thit samt med kusinen og kæresten Jenny. Her skrev han på *Den store Sommer*, der senere blev til en del af romanen *Kongens fald* (1901). 40 år og utallige norgesrejser og -artikler senere udgav Jensen rejsebogen *Nordvejen* (1939).

Norge var også de store forbilleder, forfatterne Bjørnsons og Hamsuns, hjemland. Begge var de børn af den strenge modsætningsfyldte norske urtidsnatur med de intense årstider, fra den knugende granmørke vinterkulde til den korte sommers blomsterflor. I de norske fjeldes brølandske oplevelde Jensen at komme menneskets urtidsliv nærmest. Fra sådanne omgivelser - forestillede han sig - havde fortidens menneske bredt sig ud i verden.

” Hvorfor blev man ikke? Hvorfor render man altid fra sin Skæbne? Naa ja, man havde jo Billet til Haugesund, og saa videre.

STOCKHOLM, 1913

Efter opholdet i Sydøstasien og Kina i 1912-13 er det egentlig meningen, at Jensen skal rejse videre fra Kina over Stillehavet til Amerika. Sådan kommer det ikke til at gå. Jensen har fået nok. Han lider af hjemve og haster tilbage mod vest gennem det store Rusland for omsider at ende i Stockholm med noget nær en følelse af at have reddet sig i land.

Efter de traumatiske oplevelser i troperne og Østen er det en befrielse atter at nyde de lyse nætter. Jensen skriver begejstret om Stockholms "noble Profil", byens smukke unge damer og friluftsmuseet *Skansen*, der betager Jensen som "et af de smukkeste og interessanteste steder i Verden".

I Stockholm mødtes Jensen med hustruen Else og tegneren Valdemar Andersen. Sidstnævnte illustrerede Jensens artikel, der med titlen *Foraar i Stockholm* blev bragt i *Politiken* 22.6.1913.

Kære Sverig!

*Naar man lige er kommen hjem fra en Rejse i Troperne og Østen, virker den nordiske Natur som selve de Saliges Opholdssted i Forhold til Underverdenen derude, man er kommen i Himlen; Ingen der gaar og træder herhjemme fra Dag til Dag véd hvilken Rigdom det er blot at aande Østersøluften og mætte Øjnene med Synet af de nordiske Træer. Det er noget reelt, det er virkelig ikke mig der er sværmerisk, det nordiske Vejr er et haandgribeligt og uvurderligt Eje. Allerede i Rusland møder man den nordiske bløde Regnluft, Turgenjews Luft, (...) Men først i Sverig føler man sig den nordiske Natur, den baltiske Natur, nær i alle dens Faser, her er dens Udspring, og her geraader man i et helligt Raseri. Man kan naturligvis genne mig hjem, jeg er ikke herfra, jeg taler endogsaa en hel anden Dialekt – men maa jeg være her paa en lille Rejse? Jeg er dog Skandinav.
Kære Sverig!*

Som Naturen er ude paa Skærene, i Stockholms umiddelbare Nærhed, saadan er den i Grunden helt ind i Midten af Byen; ingen By er saa nordisk, i alle Træk, Urnaturen saa nær, beliggende midt i Kilderne, som Stockholm.

BERLIN, 1913

"Jo mere kompliceret Teknikken bliver des simplere kan vi leve", lyder det fra Jensen. Han er for sjette gang i løbet af en kort årrække taget til i Berlin og nyder Det gode Liv i den stortyske hovedstad: Morgente på hotelværelset, skøjteløb i Eispalast, Zoologisk Have, den dundrende, fortryllende Friedrichstrasse og de pragtfulde butikker på Unter Den Linden "...med alle Modens og Klodens Herligheder".

Som skribent har Jensen slået sig op som fremskridtets og udviklingens bannerfører. I sin beretning fra Berlin kan han give sine hjemlige læsere et indtryk af morgendagens forjættende muligheder. Storbyen. Det bankende hjerte i "vor levende, rygende, hamrende Tidsalder!" Berlin! Hvor børserne, aktieselskaberne, bankerne, togene, automobilerne, telefonledningerne... kort sagt: Det hele, render sammen.

...Komfort, Telefon, Elevator, Centralvarme...

I Øjeblikket (1913) forekommer Berlin mig at være den mest atletiske og forrygende By næst efter New York. Mens Paris forlængst er bleven en gammel Kulisse, og London et Depot, synes Berlin mig at være det Sted, hvor man mærker Verdenssjælen, paa Godt og Ondt, her yngler det, her bliver nye Former til.

Jeg tager altid ind paa et Hotel i den allermest befærdede Del af Byen, der hvor Højbanen skærer den travleste Færdselsaare og Togene blander deres flygtige Hvin med de store Automobilomnibussers taagede, i Gaden genlydende Brøl. I mit Værelse er der roligt, aldeles tyst som i en Grav, og denne Kontrast er saa kvægende. (...) Det er med en Følelse af dyb Tilfredshed jeg lukker mig inde i denne Celle som jeg ved har sit Nummer og fungerer som en Celle skal i en stor velordnet Organisme. Ingen falder paa at forstyrre mig, jeg er fuldkommen glemt, en ukendt og fremmed Gæst, og dog er jeg ingensteds i saa nær Kontakt med Civilisationen, som her. Jeg trykker een Gang paa Knappen, og Stuepigen kommer, to Gange, og Tjeneren viser sit velopdragne Fysiognomi, tre Gange, og Manden fra Kælderen stiger op, ham med Støvlerne og Kufferterne; jeg har alt hvad en Herregaard kan stille til Raadighed, ja mere, hvad en stor By har drevet det til af Komfort, Telefon, Elevator, Centralvarme, Central allesammen, det store Fællesskab, og det er ordnet altsammen, er altid i Orden, det gaar, for det maa gaa.

Introduktion til vor Tidsalder (1915)

OVER KANALEN, 1934

En juni morgen i 1934 stiger Jensen ombord på ruteflyet fra Kastrup med kurs mod England. Vennen og maleren Johannes Larsen gør ham selskab. Med et par mellemlandinger undervejs er de i London et par timer over middag. De vil bl.a. besøge Darwins hus i Downe og bese ruinerne ved Stonehenge.

Med flyvemaskinen er menneskets ældgamle drøm om himmelrummets erobring blevet virkelighed. Jensen stiller sig som altid på udviklingens side og skriver: *"Ethvert nyt Tempo sætter Skel, mellem dem der følger med, og dem der bliver bagud"*.

...et Imperfektum skiller os...

Efter Mellemlandinger i Amsterdam og Rotterdam fortsatte vi over Nordsøen til England og gik straks op i en svimlende Højde igen, oven over vagabonderende Skyer, hvorimellem man saa ned paa Havet. Fra en Højde på 3000 Meter op-hører al bevægelse på Søen, den har et bølget udseende, men gør Indtryk af at være fast, et eller andet nupret Mineral; Damperne ses med en Krave af Skum omkring Stævnen, der viser at de sejler, men de kommer ikke af Stedet. Fjernheden bibringer en Fornemmelse man kender fra Flyvninger før af at befinde sig i en anden Tid end den der gælder nede på Jorden: vi flyver naturligvis i Dag, men Damperen dernede, der er mindre at se til end en Blyantstump, den sejler i Gaar, uagtet Klokkeslettet dernede og heroppe er det samme, et Imperfektum skiller os, noget med Rum og Tid, som efterlader et Spørgsmaal i Sjælen

HARDANGER, 1910

Norge har en særlig plads i Jensens hjerte. Den nøgne, norske natur, hvor vintrens frost hvert år løsnes og lader naturen pible frem, er menneskets ungdomstid genoplevet. Her har Jensen hentet inspirationen til at skildre livets og isens livtag i bogen *Bræen* (1908).

Her og nu er den norske natur skabt til friluftsliv, vandring og ski-sport. Det er også lige noget for Jensen. Klokkeren 6.30 om morgenen er der afgang med Bergensbanen fra Kristiania. Jensen står af i Finse for at tage vandreturen over Hardangerbræen. Indtrykkene nedfælder han i tre Nordiske Frilufts-breve.

...en Kilden i Hjertegruben af Lykke...

Naar man fra det sidste Spor af banet Vej er kommen helt ind paa vejløst Terræn, hvor man maa pejle sig frem fra Varde til Varde, føler man en Kilden i Hjertegruben af Lykke over igen at være paa det Wilde. Hvad har man egentlig jaget for siden sidst? Heroppe gælder Tiden ikke mere, Dagen er lang, det er den gamle lange Dag med Solen i den ene Ende og Maanen i den anden. Uret kan godt gaa i Staa nu, hvorfor trække det op, da vi ikke skal naa Toget. Man kan, om man vil, vende helt tilbage til Naturen, aflægge at vaske sig fra nu af og derved sikre sig et Resultat; de store Polarfareres Nimbus er jo ikke mere, men man kan endnu komme snavset ned fra „Vidderne”. Ingen Aviser venter os hvor vi kommer frem, det er det vi trænger til.

Nordiske Frilufts-breve - Over Højfjeldet (1910)

SEVILLA, 1898

Fra Sevilla skriver Jensen hjem om en tyrefægtning. Det er et næsten obligatorisk emne for en rejseskribent i Spanien. Tilskuernes svælg i blod og lidelse falder ham noget for brystet, omend han heller ikke selv sparer på de maleriske detaljer i sin reportage hjem til Politiken. Oplevelsen i arenaen styrker Jensens følelse af at opleve en døende kultur” *Spaniernes Lyst til at se Voldsomhed og Dødskamp er én Del Retfærdighed og ni Dele stejl Udartning - Svæklinges attraa efter billigt Despoti*”

...og Hesten bearbejdes med Stokke og Remme...

Tyren faar øje paa en tapper Mand, der holder en Hest foran den og sigter giftigt imod den med en Stage. Den hummer sig og skraber i Sandet med Forbenene, synker ned, tager Maal, nikker og ligesom hvisker til sig selv: Nu skal da Satan!...

Og det sker virkelig, som maatte ligge til et Menneske at forhindre, det skal ske, Tyren ryger ind i Hest og Rytter med et Brag. Picadoren vælter af Sadlen og falder langt bort paa Sandet som en Sæk Mel. Hesten krølles sammen, snubler voldsomt sidelæns og styrter - og Capeadorerne er der med de røde Kapper, Tyren farer imod dem og jager dem hen imod Barriéren, hvor de gelikt hopper i Ly. Staldknægte stabler Picadoren paa Benene - Publikum stormer - og Hesten, Hesten bearbejdes med Stokke og Remme til den faar sig stablet på Benene. Den har kun to lette Saar, et i Boven og et mellem Ribbenene, de kan ikke være mere end et Kvarter dybe og af Omfang som en Arm. Blodet kommer ud i Stødvis Styrt for hvert Pulsslag.

Den gotiske Renaissance (1901)